

עדות מפי השמועה והחריגים לה
ד"ר עמוס הרמן

עדות מפי השמועה פסולה. עדות מפי השמועה נפסלת לא בגלל שאינה רלבנטית אלא מאחר ואי אפשר להעריך את אמיתותם של הדברים. הכלל הפוסל עדות שמועה פוסל דברים שאמר העד מחוץ לביהמ"ש או שאמרו אחרים מחוץ לביהמ"ש.

הכלל הפוסל עדות מפי השמועה מתייחס לא רק לדברים שעד שמע מחוץ לביהמ"ש אלא לכל העניינים אשר העד מעיד עליהם שלא מידיעתו האישית. הפסלות לגבי דברים שנאמרו מחוץ לביהמ"ש מתייחסת הן לדיבורים, הן לכתב והן להתנהגות. הפסלות מתייחסת לתוכן הדברים ולא לעצם זה שמישהו אמר, כתב או התנהג מחוץ לביהמ"ש.

עדות מפי השמועה היא עדות של עד על דברים ששמע מחוץ לביהמ"ש. הסיבות לפסלות עדות שמועה הן: 1. העד שמעיד לא חווה בחושיו את נשוא עדותו. 2. קשה להעריך עדות שמועה. 3. עדות מפי השמועה מאפשרת תרמית. אם עדות שמועה תהיה קבילה ניתן יהיה לשקר מבלי שמפיץ השקר ייענש. 4. העד שמעיד עדות מפי השמועה אינו יודע אם הדברים שעליהם מעיד הם נכונים או לא. 5. מי שאמר את הדברים מחוץ לביהמ"ש לא הוזהר לפני השמעתם שהוא חייב לומר אמת, ואמת בלבד. 6. השופט לא יכול להתרשם ממי שאמר את הדברים מחוץ לביהמ"ש. ומאחר וביהמ"ש לא יכול להתרשם ממי שאמר את מה שאמר מחוץ לביהמ"ש, לא ניתן לבדוק את מהימנות הדברים ואמינותם. 7. אין אפשרות לחקור את האדם שאמר את מה שאמר מחוץ לביהמ"ש על דבריו. 8. אין טעם לחקור את העד בחקירה נגדית באשר הוא אינו יודע אם הדברים עליהם העיד הם נכונים. 9. יש חשש לטעויות עקב העדה מכלי שני. 10. הכשרת עדות מפי השמועה עלולה לסרב להליך ולפגוע ביעילותו. ניתן להעיד על דברים שאמר אדם מחוץ לביהמ"ש, אבל העדות תוגבל לעצם אמירת הדברים ולא לאמיתות תוכנם כי העד אינו יודע אם הם נכונים. העד שמעיד על עצם אמירת הדברים חווה בחושיו את ששמע, אך אינו יודע אם הדברים הם אמת או לאו. קבילות עדות על שמיעת הדברים יכולה להוכיח כי האדם שדבר מחוץ לביהמ"ש דובר שפה מסוימת, אינו אילם וקולו גבוה או נמוך.

ניתן להתייחס/להעיד על דברים שאמר עד מחוץ לביהמ"ש על מנת לפגוע במהימנות העד אבל לא לצורך הוכחת תוכנם של הדברים. אין להעיד על דברים שהעד עצמו אמר מחוץ לביהמ"ש אפילו אם נועדו לחזק את דבריו שעל דוכן העדים, כי מה שנאמר מחוץ לביהמ"ש הוא עדות מפי השמועה. אין מגבלה על העדת מתורגמן שמעיד על הדברים של העד שמעיד על דוכן העדים. המתורגמן מדווח לביהמ"ש מה אמר העד על דוכן העדים.

עדות מפי השמועה כוללת גם דברים שנאמרו בהליך משפטי אחר, כי הדברים שנאמרו בהליך האחר הם דברים שנאמרו מחוץ לביהמ"ש השומע את העד.

כאמור, מסמכים שמבקשים להסתמך על אמיתות תוכנם גם הם עדות מפי השמועה. ניתן להעיד על עצם קיומו של המסמך אך לא על אמיתות תוכנו. ניתן יהיה להוכיח את אמיתות התוכן על ידי העדת עורך המסמך או כל אדם אחר שיודע מידיעה אישית כי תוכנו של המסמך-אמת.

עדות על משמעות התנהגות אדם מחוץ לביהמ"ש היא עדות שמועה באשר העד לא יודע למה התכוון אותו אדם מחוץ לביהמ"ש. ניתן להעיד את העד שראה התנהגות של אדם מחוץ לביהמ"ש רק על מה שראה אבל לא על "תוכנה"/משמעותה של ההתנהגות.

שיקולים מעשיים הביאו את המחוקק ובתי המשפט שלא לפסול עדויות מפי השמועה לצורך עשיית צדק במיוחד במקרים שאותן ראיות הן היחידות שניתן להשיג, או שהן חשובות לצורך ההכרעה בשאלה השנויה במחלוקת ובלבד שיש בעדויות/ראיות אלו ערובות מיוחדות ווסתי ביטחון לכנותן ואמיתותן.

החריגים העיקריים לכלל הפוסל עדות שמועה הם: 1. הודאת נאשם (מוסדר בפקודת הראיות). 2. הודאת בעל דין (מוסדר בפסיקה). 3. אמרת נפטר בניגוד לאינטרס כלכלי שלו (מוסדר בפסיקה). 4. אמרת חוץ של ממלא תפקיד (מוסדר בפסיקה). 5. רשומה מוסדית (מוסדר בפסיקה ובפק. הראיות). 6. אמרת עד מחוץ לביהמ"ש (סעיף 10א לפקודת הראיות). 7. רס גסטא (מוסדר בפסיקה ובפקודת הראיות).